

Nemzeti művelődés, nemzeti művészet

Beszélgetés Mihály Gábor szobrászművésszel

A Nemzeti Művelődési Intézet székháza a szerves magyar műveltség szellemiségét idézi. Ennek része a Napút is, melynek elemeit, az állatövi jegyeket bronzból öntötte Mihály Gábor Kossuth-díjas szobrászművész. A budapesti Százados úti művésztelepen, Európa legrégebbi folyamatosan működő művésztelepén, a Nemzeti Művelődési Intézet ügyvezetője, Závogyán Magdolna és Hévízi Róbert partnerségi központvezető látogatta meg, hogy művészi pályafutásáról beszélgessenek.

Hévízi Róbert: *Kedves művész úr, önnek mit jelent a közösség?*

Mihály Gábor: Fontosak voltak az első, közösségben eltöltött időszakok. A 40-50 tagú ministráns-gárda a templomi közösségben, a színjátzó közösség az általános iskolában és a gimnáziumban, ahová már korán felfedezett színészi képességeim vittek. Így alakult aztán, hogy tulajdonképpen közösségi ember lennék, de itt a művésztelepen, ahol élek, az utóbbi időben kicsit elvesztettem a fonalat és talán nem csak azért, mert nem vagyok egyidős az újabb generáci-

óval. Mikor én voltam itt fiatal, az öregekkel jó barátságot igyekeztem fenntartani.

H. R.: *Hogyan alakult az élete? Mi volt az, ami a képzőművészet felé terelte, ebben inspirálta?*

M. G.: Pályafutásom tulajdonképpen a csanádapácai római katolikus templomban kezdődött. Többéves ministrálásaim során, már korán megragadtak bennem a templomba járó hívek között felfedezett karakterek, ilyen-olyan jellegzetes tulajdonságaikat vizsgálva utánoztam őket otthon a felnőttek derűltségére. Ez persze gyerekes csínytevés volt, de itt „alapoztam meg” a későbbi sikeres színjátszóköri éveket, és mindez végül szobrász-szakmai tudással kiegészülve vezetett például a portréábrázolás műfajához.

Visszatekintve, már korai éveimben mocorgott bennem valami, ami a művészi kifejezés valamilyen műfaja felé sodort, aztán végül, családi példák nyomán is, a szobrászatnál kötöttem ki. Persze hosszú volt az út, amíg ezt elértem. A kulák származás és az „ellenforradalmár gyermeke” nehéz örökségét én is cipeltem, talán ezért is

vettek fel csak többszöri próbálkozás után a Magyar Képzőművészeti Főiskolára.

Závogyán Magdolna: *Többször beszélgettünk már az elmúlt években, valahányszor előjött a kulák-üldözés, a földnek a témája, amely meghatározó jelentőségű volt az életében, mindig kiderült, hogy ezt a témát még szeretné valahogyan megfogni. Melyek azok a tervek, amelyeknek még mindenképpen a palettán kell szerepelnie?*

M. G.: A falusi gyermekkor világa, ami körülött engem, a családi gyökerek máig meghatározzák azt a kört, amelyben szobrászi érdeklődésem forog. A vidéki földmű-

Hévízi Róbert, Mihály Gábor és Závogyán Magdolna
2020 nyarán a Százados úti művésztelepen

velő mindennapos munkaeszközei, amelyekkel később – már fővárosiként is – körülvettem magam, a símára koptatott járom, a falusi kovács készítette vasalatok, a járomszög műtárgyként is továbbélő formája, a váltóeke „nikéi” vasszárnyai. Ezek mind-mind befolyásolták, alakították szobraim formavilágát, kifejező eszközeimmé, „fegyvereimmé” váltak szobraim létrehozásában, melyeket a földművelő ember hivatásának ábrázolására próbáltam és próbálok „bevetni”.

Hatalmas jeleket szeretnék állítani az Alföldön a földműves dicsőségére és örök időkre mentőt állítani szenvedésüknek, akik a Rákosi-rendszerben és még hosszú ideig – leszármazottjaikkal együtt – a társadalom kitesztottjai voltak. Vészttö-Mágoron, gyönyörű természeti közegben, ahol Szent László lovasszobrom is áll, és ahol a népi írók portréi néznek le ránk, lehetne létrehozni, a termőföldjéről, mezőgazdaságáról híres Békés megye sajátos arcát megfogalmazni és felmutatni a képzőművészet nyelvén, mintegy cégérként az ide látogatók számára.

H. R.: *Mi volt az első munkája, az első komolyabb megbízatása?*

M. G.: Petőfi Sándor szobra, melyet Kiskunhalas város ösztöndíjasaként adtam cserébe egyéves ösztöndíjam fejében. 40 éve történt, az ösztöndíjat Bereczky Lóránd, a Magyar Nemzeti Galéria akkori főigazgatója járta ki nekem, aki nagyon értett a fiatal művészek lelkéhez, tudta, hogyan kell megközelíteni őket, felismerte a bennük rejlő tehetséget. Rézlemezből hegesztettem-kalapáltam és most 40 év után bronzból kiöntve lecseréljük. Halason a bronz változat, az eredeti lemez Petőfi pedig valószínűleg múzeumi térben fogja folytatni pályafutását.

H. R.: *A Nemzeti Művelődési Intézet új székházában több munkája is található, ilyen például a 14 zodiákus jelkép. Hogyan került kapcsolatba az intézettel?*

M. G.: Závogyán Magdolnához kapcsolódik a történet, ugyanis a Békés Megyei Önkormányzat fedezte fel, hogy él Budapesten egy csanádapácai szobrász, aki talán szívesen visszajárna, ha esetleg kapna valami bátorítást, hogy szí-

vesen látják arrafelé. Meghívtak pályázatokra, és sikerült kettőt is megnyernem. Egyik az előbb említett Vészttö-Mágori Szent László lovasszobor, a másik pedig a szarvasi Szent Korona emlékmű. Závogyán Magdolna – ő volt a kulturális referens, vele tartottuk a kapcsolatot, amely mindmáig megmaradt – meghívott egy-két munkára és boldogan vállaltam.

Az új székházba például a zodiákus jegyeket készítettem el, de ez nem volt egy egyszerű dolog. Nem én terveztem, nem én voltam a szobrásza, viszont az én bronzöntő műhelyemben készült. Nem volt kis feladat, hogy ezt olyan formában tudjuk megoldani, mint ahogyan már látható a padlószinten.

Impozáns látványa minden előzetes aggályt eloszlatozott.

A másik munka, amit a lányommal együtt végeztünk, azok a ki-

Mihály Gábor a Petőfi-szobor elszállításánál (Forrás: halasmedia.hu)

tüntetések, amelyek Illyés Gyulát, Beke Pált, Karácsony Sándort és a Nemzeti Művelődési Intézet jelképét ábrázolták. Ebből készült sok emlékérem.

A jelenlegi feladat fogja valószínűleg betetőzni az egészet, nincs könnyű dolgom. Van az új színházban két szűk lépcsőház, csigalépcsőkkel, amelynek a tartóoszlopaként, vagy legalábbis oda beékelődve kellene valami díszítőelemet rakni. Persze már tudjuk, hogy mit, eleitől fogva tudtuk: egy évig érő fát, vagyis kettőt, mert két lépcsőház van. Ezen vívodom, és remélhetőleg a legjobb formában, jövőre meg fogjuk oldani.

Ami az új színházat illeti, fantasztikus megoldás. Budapest helyett ott épült meg – valahol az ország közepe táján –, ahol a nemzeti kultúra születik.

Z. M.: Többet dolgoztunk rajta. Amikor egy-másfél évvel ezelőtt megkerestem művész urat, hogy lesz egy ilyen lépcsőház rész, akkor egyből beindult a fantáziája, és már hozta is a különböző megoldásokat, makettekkel. Alapvetően az volt a fő kérdés, hogy a szerves magyar műveltséghez kapcsolódjon mindeképpen, illetve mindaz, ami a népmeséinkben, népdalainkban, népzeneinkben megvan, hogyan tudná azzal ötvözni. Illetve még az volt a kérdés a művész úr felé, hogy a közművelődésben élen járóknak, nekünk irányt mutatóknak, vagy éppen jelenleg is velünk dolgozóknak egyfajta életfáját alkossa meg. Amelyet olyan formában képzelünk el, hogy a leveleken megjelenjen akár Beke Pál neve, akár az élők közül Balácsi Károlyé, Mátyus Alizé, azoké, akik a magyar közművelődésért ténylegesen tettek, és tesznek, azoknak is méltó memortót állítson ez a valódi életfa, legyen még most is élettel teli. Ezen dolgozik még a művész úr. Már láttunk néhány makettet, és remélem, hogy a műteremben is be tud nekünk mutatni most néhányat.

H. R.: *Mikorra várható, hogy ez elkészül?*

M. G.: Idén eldöntjük, hogy milyen lesz, és jövőre mind a kettőt nagyon hamar elkészítem, szerintem a harmadik negyedévben. Addig is jelenleg a lányommal együtt dolgozunk négy, a kommunizmus áldozatáról készült portrén, amely egy közös térben lesz majd Budapest XII. kerületében felállítva. Ez már az idén kész lesz, és valószínűleg jövő tavasszal állítjuk fel.

Tehát elmondhatom, ügyvezető asszony is megerősíti, hogy nagyon szerves a kapcsolatam a Nemzeti Művelődési Intézettel. Nagyon szeretek odajárni, számomra az otthont jelenti, mert ha már ott vagyok, mindig ellátogatok Csanádapácára, Orosházára, Szarvasra. Szoktunk kolbászt gyúrni, a Békés megyeiek erről nem mondanak le, én pedig egy igazi Békés megyei kétkézi szobrász-földműves és nagy disznótoros vagyok.

H. R.: *Művész szemmel, hogyan látja a mai magyar kultúrát, a magyar közművelődést?*

M. G.: A mai magyar közművelődés irányát és célkitűzéseit nagyon szépnek látom, jó kezében van. Ha csak a Nemzeti Művelődési Intézetet nézem, akkor is mondhatom ezt, persze én elfogult vagyok, hiszen valamennyire részt veszek benne.

Egyébként a művészetek nemzeti karakteréről csak annyit, hogy az én művészeti tanulmányaim idején is, a világ nagy művészeti olvasztótégelyébe igyekvők „számítottak”, mint, ahogyan mostanában is. Pedig a világ nagy formai-, stílus-kavalkádjában formálódó művészi karakter kifejező erejét első-sorban legszűkebb környezetében átélte emberi tartalmak adják.

Ennek analógiájaként mondhatnám, hogy az én életművem is csak ezen a dél-alföldi tájon jöhetett létre és ha arra érdemes, a világ művészeti palettáját színesítheti vagy pedig besorolható

A Nemzeti Művelődési Intézet által alapított Illyés Gyula közművelődési életműdíj bronz plakettje

A Nemzeti Művelődési Intézet által alapított Beke Pál-díj bronz plakettje

volna az uniformizáltak olvasztótégelyébe.

Z. M.: A műhelyben látható egy monumentális szobor, Attila szobra. Sokat beszélgettünk politikusokkal, művelődéstörténészekkel arról, hogy Attilának a megítélése és a szerepe hogyan formálódott a tör-

ténelem folyamán. Az ön számára mit jelent Attila?

M. G.: Nem vagyok történész, de örülök, hogy a magyar őstörténet újratárgyalása felszínre került. Ugyanazt tudom mondani erről, amit általában a magyarság tud, a magyarok Attila népének tartják magukat. Én megmaradok a nép gyermekének e tekintetben, többet én sem tudok, ez a feladat a történelemszeinkre hárul. Újabban sok tudományos eszköz és régészeti lelet áll a rendelkezésükre, a genetikai bizonyítási lehetőségekről nagy örömmel olvasok. Remélhetőleg sok bizonyítékot ásnak majd így elő, ami arról fog tanúskodni, hogy nem véletlenül él a magyar nép tudatában az, hogy mi Attila népe vagyunk.

Z. M.: *Valóban így él a köztudatban, mégsem volt jellemző és jelentős, mondjuk, akár egy Attila-szobor, nemhogy ekkora volumenű alkotás. Én nem is tudok ilyen szintű szobrot, amely Attiláról megmintázásra került. Ez hiánypótló.*

M. G.: Ez nem lehet a véletlen műve, sokat dolgoztunk érte.

Élt itt a művésztelepen egy Cser Károly nevű szobrászművész, aki orosz hadifogságba esett, Mongóliába is elkerült, ott ébredt fel benne a gondolat, hogy megalkotja hatalmas lovasszoborban Attilát,

a hunok királyát. Az 1930-as évek végén, 40-es évek elején ki is állították a Múcsarnokban, utána itt állt a művésztelepi parkban, mert nem fért be a műterembe. Aztán a háborús évek zűrzavarában szinte teljesen megsemmisült, csupán Attila lovas figurájának a felsőteste maradt meg. Az unokája, Belloni Ákos harcolt érte, hogy újraalkotassék és bronzba öntve felállíttassék. Én voltam a szobrásza, ott álltam készenlétben, vártam, hogy hozzákezdhessek a munkához.

A váci helyszínen felállítottuk, csak az avatás van hátra.

H. R.: *Az asztalon látható két díj, az egyik az olimpiával kapcsolatos. Arról mit kell tudni?*

M. G.: A Nemzetközi Olimpiai Bizottság díja, Juan Antonio Samaranch úrtól kaptam a Lausanne-i Olimpiai Múzeumban felállított szobrom elismeréseként.

A szoborállítás Schmitt Pál köztársasági elnök úr – akkor még NOB főtitkár – közreműködésével jött létre. Az ő szervezésében Samaranch úrnak bemutattam Budapesten „Kerékpárosok” című szobortervem, melyen három kerékpárversenyző kerékpárjai úgy vannak megkomponálva, hogy a biciklikerekek az olimpiai ötkarikát formázzák. Nagyon tetszett

neki, hogy az olimpiák emblémáját sikerült szoborba belecsempészni, és megbízott, hogy a svájci Genfi-tó partján épülő új múzeum parkjába készítem el életnagyságú méretben.

1993-ban fel is állítottuk. Ettől kezdve önként elszegődtem a sport „szolgálatára”. Létrehoztam a Ferencvárosi Torna Club 26 olimpiai bajnokának a portrépantheonját az FTC Népligeti Sportközpontjában, a Forma 1-es világbajnokok szoborparkját a Hungaroringen, az idén újból felállítottuk, most már az új Puskás Ferenc stadionban az MLSZ Centenárium Emlékművét, 1996-óta áll a Magyar Parlament szomszédságában a Magyar Olimpiai Emlékművem és a nemzeti színűre festett hatalmas olimpiai ötkarika szobra.

H. R.: *Az olimpiai mellett álló másik elismerés, a Kossuth-díj. Milyen érzés Kossuth-díjas művésznek lenni?*

M. G.: Természetesen nagyon jó érzés. Azért is, mert abban is szerencsém volt – és ez nekem fontos –, hogy a jelenlegi állami vezetőktől vehettem át. Sokan mondták, hogy már hamarabb is megkaphattad volna viszont, hogy így alakult, emiatt boldogabb lehettem tőle.

MIHÁLY GÁBOR Munkácsy-díjas, Kossuth-díjas és Magyar Érdemrend Tisztikeresztel kitüntetett szobrászművész munkássága során a magyar nemzeti alkotófolyamatban kiemelkedő művészeti értéket hozott létre, főleg köztéri szobrászat terén magyarországi, fővárosi és külföldi helyszínen egyaránt. Monumentális szobrainak száma mára meghaladja a 200-at, melyek között neves személyiségekről alkotott portrészobrok, hegesztett lemez plasztikák, hatalmas festett csőszobrok és lovasszobrok találhatók. Munkássága során különös vonzódást érzett a lovasszobrászat iránt, melynek legszebb példái a Vésztő-Mágori Szent László lovasszobra, a felvidéki Révkomárom központjában felállított Sissi lovasszobra és a székelgyházi Szentegyházára készülő Csaba királyfi lovasszobor, melyeket saját öntőműhelyében bronzból öntött.